

Nâng cao kỹ năng nghề sư phạm cho sinh viên chuyên ngành đào tạo giảng viên lý luận chính trị ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền hiện nay

TS TRẦN THỊ MINH NGỌC

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: minhngoc351@yahoo.com

Nhận ngày 11 tháng 12 năm 2021; chấp nhận đăng tháng 02 năm 2022.

Tóm tắt: Nâng cao kỹ năng nghề sư phạm là vấn đề cốt lõi trong công tác đào tạo giảng viên lý luận chính trị. Để làm rõ vấn đề này, bài viết đã đề cập các nội dung sau: một số vấn đề lý luận về kỹ năng nghề và kỹ năng nghề sư phạm; nguyên nhân những hạn chế, yếu kém trong giáo dục kỹ năng sư phạm của sinh viên; bước đầu trình bày một số biện pháp cơ bản nhằm nâng cao chất lượng giáo dục và rèn luyện kỹ năng nghề sư phạm cho sinh viên các chuyên ngành đào tạo giảng viên lý luận chính trị ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền hiện nay.

Từ khóa: lý luận chính trị, kỹ năng nghề, kỹ năng nghề sư phạm, sinh viên Học viện Báo chí và Tuyên truyền.

Abstract: Improving pedagogical skills is a core issue in the training of political theory lecturers. To clarify this issue, the article has mentioned the following contents: some theoretical issues about professional skills and pedagogical skills; causes of limitations and weaknesses in educating pedagogical skills; initial presentation of some basic measures to improve the education and practice quality of pedagogical skills for students majoring in political theory lecturer training at Academy of Journalism and Communication today.

Keywords: political theory, professional skills, pedagogical skills, students at Academy of Journalism and Communication.

Xây dựng kỹ năng nghề cho sinh viên nhằm đáp ứng yêu cầu của đất nước khi ra trường là góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục và đào tạo như Nghị quyết VII của Ban chấp hành Trung ương khoá XII chỉ ra là: nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài, hình thành đội ngũ lao động có tri thức và tay nghề, có năng lực thực hành, tự chủ, năng động, sáng tạo, có đạo đức cách mạng, tinh thần yêu nước, yêu chủ nghĩa xã hội. Nhà trường đào tạo thế hệ trẻ theo hướng toàn diện và có năng lực chuyên môn sâu, có ý thức và khả năng tự tạo việc làm trong nền kinh tế hàng hóa nhiều thành phần.

1. Một số vấn đề về rèn luyện kỹ năng nghề sư phạm cho sinh viên ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Khái niệm kỹ năng là vấn đề được nhiều nhà nghiên cứu về tâm lý học, giáo dục học trên thế giới và trong nước quan tâm. Tuy cách diễn đạt có khác nhau song nhìn chung có cách hiểu tương đối thống nhất về kỹ năng, đó là sự thuần thục các thao tác, các hành động cụ thể trong quá trình tác động đến đối tượng để hoàn thành một công việc cụ thể nào đó. Kết quả của sự tác động của các yếu tố trên tốt hay chưa tốt, nhanh hay chậm phụ thuộc vào trình độ năng lực tác động

hay hành động của chủ thể làm biến đổi đối tượng cho ta kết quả phù hợp với mục đích và điều kiện hành động diễn ra.

Kỹ năng có được do con người lặp đi, lặp lại các thao tác, các hành động để đạt được kết quả phù hợp với mục đích cụ thể của mình. Đó là cách hiểu kỹ năng theo nghĩa hẹp. Kỹ năng theo nghĩa rộng là hướng đến năng lực của con người, tức là hướng đến sự tổng hợp của các yếu tố: kiến thức, kỹ năng, thái độ giúp con người thực hiện một công việc nào đó, chứ không đơn giản là nắm vững cách thức hành động thì đem lại kết quả tương ứng.

Kỹ năng được hình thành bằng con đường luyện tập, tạo khả năng cho con người thực hiện hành động không chỉ trong điều kiện quen thuộc mà cả trong điều kiện thay đổi. Để hình thành được kỹ năng con người không chỉ nắm vững tri thức lý thuyết về hành động mà còn cần thiết phải biết vận dụng lý luận, tri thức đó vào thực tiễn, phải luyện tập có hệ thống từ đơn giản đến phức tạp, từ dễ đến khó.

Các nhà tâm lý học và giáo dục học trên thế giới và trong nước đều phân chia các giai đoạn để hình thành kỹ năng. Số giai đoạn, tên gọi các giai đoạn chưa thật thống nhất, tuy nhiên có điểm chung là sắp xếp các giai đoạn hình thành kỹ năng từ thấp lên cao, từ đơn giản đến phức tạp, từ kỹ năng bậc thấp lên kỹ năng bậc cao, từ thao tác hành động làm theo, bắt chước theo mẫu (theo hướng dẫn) đến sử dụng một cách sáng tạo các kỹ năng khác nhau để thực hiện hành động một cách có hiệu quả, tiến đến hình thành các kỹ năng phức tạp thành thạo, các thao tác trong những điều kiện khác nhau. Như vậy kỹ năng không chỉ là mặt kỹ thuật của hành động mà là biểu hiện năng lực của con người như đã phân tích ở trên vì chỉ khi vận dụng tri thức vào thực tiễn một cách thuần thục thì kết quả hoạt động mới có chất lượng cao.

Trong hoạt động nghề nghiệp cụ thể, mỗi người phải biểu hiện những khả năng nhất định

để thực hiện công việc nào đó của mình. Như vậy, khả năng con người thực hiện công việc nghề nghiệp của mình có hiệu quả, trong một thời gian thích hợp với các điều kiện nhất định gọi là kỹ năng nghề nghiệp. Căn cứ vào các góc độ khác nhau khi xem xét kỹ năng nghề nghiệp, người ta có thể phân chia kỹ năng nghề nghiệp thành nhiều loại: kỹ năng chung, kỹ năng riêng, kỹ năng cơ bản, kỹ năng cốt lõi, kỹ năng cứng, kỹ năng mềm...

Chức năng, nhiệm vụ chủ yếu của các trường đại học là đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao ở nhiều ngành nghề khác nhau. Muốn thực hiện được điều đó, sinh viên trong quá trình học đại học phải tích lũy được các khối kiến thức đại cương, cơ sở ngành, chuyên ngành và hệ thống tri thức về nghề. Không được trang bị tri thức về nghề đầy đủ sinh viên ra trường thiếu những năng lực cần thiết của người lao động mới.

Học viện Báo chí và Tuyên truyền là cơ sở đào tạo đại học và sau đại học đa ngành, nhiều nghề nghiệp khác nhau. Rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp cho sinh viên là nhiệm vụ quan trọng của các trường đại học, điều đó càng quan trọng hơn ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền vì Học viện đào tạo ra cán bộ hoạt động ở lĩnh vực nhạy cảm có sức lan tỏa nhanh, tác động đến đối tượng xã hội rộng lớn. Mỗi ngành nghề có những kỹ năng nghề nghiệp tương ứng. Công tác đào tạo ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền luôn coi trọng rèn luyện kỹ năng ở các ngành đào tạo đòi hỏi. Kỹ năng sư phạm, kỹ năng biên tập viên, kỹ năng phóng viên báo chí, kỹ năng điều tra xã hội, kỹ năng tuyên truyền miệng... Để thực hiện được những kỹ năng nghề nghiệp đó, sinh viên phải được giáo dục rèn luyện hàng loạt kỹ năng tương ứng. Ở đây, chỉ đề cập đến một loại kỹ năng cho sinh viên được đào tạo thành giảng viên lý luận chính trị đó là kỹ năng sư phạm. Để trở thành một giảng viên lý luận chính trị giỏi, sinh viên phải có đầy đủ các kỹ năng cần thiết trong đó kỹ năng sư phạm phải đặt lên hàng đầu, được chuyên môn

hóa, sâu sắc và thích ứng với hoàn cảnh khác nhau. Nếu chỉ có tri thức về nội dung bài giảng mà không có phương pháp giảng dạy nói chung, các kỹ năng giảng dạy nói riêng thì không thể giảng dạy tốt được.

Thực tế, chúng ta vẫn biết có một số sinh viên giỏi về kiến thức khoa học cơ bản, kiến thức chuyên ngành nhưng trình độ, kỹ năng nghề nghiệp thấp nên không thể tác nghiệp được. Khỏi đào tạo giảng viên lý luận chính trị của Học viện phần lớn sinh viên có khả năng nắm bắt kiến thức về lý luận chính trị như triết học Mác-Lênin, kinh tế chính trị, chủ nghĩa xã hội khoa học, nhà nước pháp luật... và kỹ năng nghề nghiệp song vẫn còn một số sinh viên thiếu những kỹ năng cần thiết của nghề dạy học tức là nghiệp vụ sư phạm, đó là không có kỹ năng: nói, viết, phong cách sư phạm, cách thức tổ chức lên lớp, khả năng xử lý linh hoạt và hiệu quả các tình huống sư phạm... Những sinh viên như vậy khi ra trường không thể đảm đương giảng dạy các môn lý luận chính trị cho các chương trình, các đối tượng mà cơ sở đào tạo phục vụ.

2. Những giải pháp nâng cao kỹ năng sư phạm của sinh viên Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Một là, kỹ năng sư phạm hạn chế tức là không thể làm chủ được những thao tác cơ bản, công việc cần làm của người dạy học và người giáo dục.

Giống như mọi nghề khác, để làm nghề người lao động cần phải có kiến thức và kỹ năng chuyên môn. Đối với người giảng viên, ngoài kiến thức và kỹ năng chuyên môn thì cần phải có năng lực sư phạm. Thiếu kỹ năng sư phạm, điều đó đồng nghĩa với không có khả năng giảng dạy, không có khả năng giáo dục.

Hàng ngàn sinh viên tốt nghiệp đại học ra trường một số mặt không đáp ứng được yêu cầu công việc thuộc nghề nghiệp đã được đào tạo dẫn đến tình trạng thất nghiệp đến mức báo động, trở thành gánh nặng cho mỗi gia đình,

gánh nặng cho xã hội. Không nhận thức đầy đủ về vai trò của rèn luyện kỹ năng nghề nói chung và kỹ năng sư phạm ở các chuyên ngành đào tạo giảng viên lý luận chính trị cũng có nghĩa là sinh viên tự đánh mất chính mình, tự loại mình ra khỏi đội ngũ làm công tác chính trị, tư tưởng của Đảng, của đất nước. Cuộc cách mạng 4.0 đặt ra yêu cầu cao đối với kỹ năng nghề nghiệp của người lao động bởi vì kỹ năng nghề nghiệp gắn bó với hiệu xuất và năng xuất lao động. Không thể có năng suất lao động cao với kỹ năng tay nghề non kém. Lãnh đạo Học viện luôn quan tâm đến việc rèn luyện kỹ năng nghề của sinh viên ở các ngành đào tạo khác nhau. Để tăng cường hơn nữa cho việc rèn luyện kỹ năng sư phạm cho sinh viên, Học viện đã thành lập bộ phận giảng dạy nghiệp vụ sư phạm nằm trong khoa Giáo dục đại cương và nghiệp vụ sư phạm. Đó là sự quan tâm thiết thực đối với các chuyên ngành đào tạo giảng viên lý luận chính trị trong việc rèn luyện kỹ năng sư phạm, kỹ năng nghề nghiệp cho sinh viên.

Hai là, về phía nhà trường, trước hết và trực tiếp là các thầy cô giáo có trách nhiệm to lớn trong việc hướng dẫn sinh viên rèn luyện kỹ năng sư phạm - kỹ năng nghề nghiệp trong tương lai của sinh viên. Để giúp cho sinh viên rèn luyện kỹ năng sư phạm thì bản thân các thầy cô giáo của Học viện phải có những kỹ năng chuyên biệt, đó là kỹ năng dạy học, kỹ năng giáo dục, kỹ năng nghiên cứu khoa học, kỹ năng tự học, tự bồi dưỡng. Trong đó, kỹ năng giảng dạy và kỹ năng giáo dục là những kỹ năng cơ bản. Vì trong quá trình dạy học thầy cô giáo còn tiến hành giáo dục người học, đồng thời thông qua giáo dục mà dạy học. Người thầy có kỹ năng sư phạm tốt thì mới giúp cho sinh viên rèn luyện kỹ năng nghề có hiệu quả. Vì vậy, bản thân thầy cô giáo cũng phải có nhiều cố gắng, luôn là tấm gương sáng cho sinh viên noi theo. Mặt khác, thầy cô giáo phải thường xuyên giám sát quá trình rèn luyện kỹ năng của sinh viên, sớm phát

hiện những lệch lạc, điều chỉnh, bổ sung, xây dựng từng kỹ năng sư phạm cho sinh viên.

Ba là, về phía sinh viên các chuyên ngành đào tạo giảng viên lý luận chính trị phải nhận thức sâu sắc rằng: không có kỹ năng nghề nghiệp là mất đi cơ hội việc làm đã chọn. Kỹ năng nghề nghiệp - kỹ năng sư phạm đạt đến mức nào tùy thuộc vào thái độ, trách nhiệm và tính tự giác của mỗi sinh viên trong rèn luyện kỹ năng sư phạm. Bởi vì kỹ năng sư phạm chỉ có thể có được bằng con đường tập luyện có hệ thống từ đơn giản đến phức tạp, từ dễ đến khó, từ những thao thác thành phần đến toàn bộ hành động. Muốn tập luyện có kết quả cần phải xác định cụ thể mục đích và yêu cầu rõ ràng. Luôn tuân thủ theo sự hướng dẫn của giảng viên, uốn nắn những lệch lạc, sai sót, những thao tác thừa, phản cảm. Để có kỹ năng sư phạm phải vững vàng kiến thức chuyên môn mình giảng dạy. Do vậy, quá trình học tập các môn học cũng đồng thời là quá trình tự rèn luyện kỹ năng sư phạm của chính mình.

Để có kỹ năng sư phạm tốt, giảng viên phải rèn luyện hàng loạt kỹ năng cụ thể: kỹ năng soạn giáo án, kỹ năng diễn đạt, kỹ năng sử dụng bảng và các phương tiện, công cụ phục vụ giảng dạy, kỹ năng xử lý các tình huống sư phạm, kỹ năng hướng dẫn sinh viên tự học... Vì vậy, sinh viên phải có chương trình tự rèn luyện kỹ năng sư phạm cụ thể, chi tiết, tự đánh giá mức độ rèn luyện từng loại kỹ năng.

Kỹ năng sư phạm bao giờ cũng gắn liền với hoạt động cụ thể của người giáo viên. Người có kỹ năng sư phạm là người nắm được các thủ thuật, các phương pháp của hoạt động sư phạm dựa trên cơ sở áp dụng những tri thức về tâm lý học, giáo dục học, lý luận dạy học, tâm lý học sư phạm, giao tiếp sư phạm, về phương pháp giảng dạy bộ môn vào hoạt động thực tiễn dạy học. Kỹ năng sư phạm bao gồm những kỹ năng mang tính kỹ thuật và những kỹ năng mang tính năng lực. Vì thế con đường để hình thành kỹ

năng là luyện tập. Song, quá trình luyện tập phải có biện pháp phù hợp, theo một quy trình hợp lý có tổ chức, có kế hoạch và có phương pháp.

Bốn là, tăng cường thực hành giảng dạy cho các đối tượng đã xác định trong mục tiêu đào tạo. Trước khi đưa sinh viên về các cơ sở đào tạo thực tập sư phạm, nhà trường sớm có kế hoạch cho sinh viên ôn tập để hiểu sâu sắc về lý thuyết dạy học, xác định một số tình huống hoặc cho sinh viên đặt ra một số tình huống để suy nghĩ và tìm phương án giải quyết. Mặt khác, dành thời gian vật chất đủ cho mọi sinh viên được giảng dạy tại trường để tiếp thu ý kiến của thầy cô giáo, anh chị em sinh viên.

Trường cũng cần xây dựng một số phòng thực hành đủ trang thiết bị cần thiết cho người dạy và người học để sinh viên luyện tập giảng dạy.

Rèn luyện kỹ năng sư phạm là nội dung quan trọng đối với sinh viên các chuyên ngành đào tạo giảng viên lý luận chính trị. Để giúp cho sinh viên rèn luyện kỹ năng sư phạm có hiệu quả, Học viện phải giải quyết hàng loạt vấn đề từ chương trình đào tạo, đội ngũ giảng viên, cơ sở vật chất và các điều kiện khác đảm bảo cho hoạt động giảng dạy, học tập, đồng thời phối hợp tốt với các cơ sở đào tạo khác. Tuy nhiên, sự cố gắng, tự giác rèn luyện của sinh viên là nhân tố có tính chất quyết định về kỹ năng sư phạm thực sự đạt được ở mỗi sinh viên./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Đảng cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb. CTQG, Hà nội, tr 26.
2. Đảng cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. CTQG sự thật, Hà nội, T.I, tr.82-83.
3. Đặng Thành Hưng (2016), *Vai trò của kỹ năng trong sự phát triển con người*, Tạp chí khoa học dạy nghề số 4.2016.
4. Vũ Xuân Hùng (2011), *Dạy học hiện đại và nâng cao năng lực dạy học cho giáo viên*, Nxb. lao động xã hội - Hà Nội.